

Julian Platt

Sprawozdanie z podróży naukowej do ZSRR (8.XI 1960 - 10.II 1961).

Biuletyn Polonistyczny 4/12, 19-22

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

"Gründzüge der Phonologie" oraz nad dotyczącymi tych prac artykułami kierownika seminarium, prof. Zawadowskiego.

NAGRANIA UTWORÓW POETYCKICH

W Instytucie Badań Literackich powstaje taśmoteka obejmująca nagrania utworów poetyckich. Chodzi tu głównie o wiersze ocytane przez samych autorów. Dotychczas nagrano autorecytacje utworów Zbigniewa Bieńkowskiego, Stanisława Czachorowskiego, Jarosława Iwaszkiewicza, Mieczysława Jastruna, Juliana Przybosa.

Taśmoteka służy badaniu zjawisk prozodyjnych w języku poetyckim. Ponieważ oprócz wierszy nagrywa się także za każdym razem fragmenty tekstów prozajcznych, pozwoli ona zorientować się w różnicach między rozczłonkowaniem intonacyjnym wiersza i prozy, określić rolę sygnałów intonacyjnych, tempa mowy i natężenia głosu w wierszu. Utrwalona na taśmie magnetofonowej odautorska postać intonacyjna wiersza może mieć także znaczenie dla jego interpretacji.

SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO ZSRR

(8.XI 1960 - 10.II 1961)

Podróż do Kijowa, Moskwy i Wilna odbyłem w ramach stypendium przyznanego mi przez Polską Akademię Nauk. Celem podróży była kwerenda materiałów w bibliotekach i archiwach ZSRR do biografii i twórczości Adama Naruszewicza i innych postaci związanych z życiem literackim i kulturą polskiego Oświecenia. Miałem na uwadze głównie archiwum dawnej jezuickiej Akademii Wileńskiej, Bibliotekę Liceum Krzemienieckiego oraz rękopisy Biblioteki Joachima Chreptowicza.

Na terenie Kijowa przeprowadziłem poszukiwania w Bibliotece Akademii Nauk USRR oraz w Państwowym Archiwum Historycznym. Ponadto przejrzałem rękopisy Biblioteki Instytutu Historii Literatury Ukraińskiej. Najwartościowsze materiały znalazłem w zbiorach Biblioteki Akademii USRR, mianowicie dokumentację dotyczącą Biblioteki Stanisława Augusta. Biblioteka ta, nabyta przez Tadeusza Czackiego dla Liceum Krzemienieckiego, została po powstaniu listopadowym wywieziona do Kijowa, do organizującego się w owym czasie Uniwersytetu św. Włodzimierza.

W Dziale Rękopisów Biblioteki Akademii USRR znajdują się inwentarze oraz księga wypożyczeń Biblioteki Stanisława Augusta, uwzględniająca czytelników z lat 1778-1792. Wśród czytelników widnieją nazwiska literatów związanych z dworem królewskim, jak Naruszewicz, Trembecki, Czarnek i wielu innych, oraz znanych postaci z życia politycznego i kulturalnego stanisławowskiej Warszawy. Z materiałów powyższych sporządziłem mikrofilmy.

Na podstawie tych dokumentów oraz materiałów zebranych przeze mnie w archiwach krajowych opracowuję monografię Biblioteki Stanisława Augusta.

Próbowałem również dotrzeć do księgozbioru dawnej biblioteki królewskiej. Księgozbiór ten mieści się obecnie w filii Biblioteki Akademii Nauk USRR w Kijowie, przy ulicy Nabiereżnaja Nikolskaja 2, w budynku dawnego klasztoru. Według informacji bibliotekarzy jest on obecnie niedostępny ze względu na brak miejsca.

Z poloników oprócz materiałów dotyczących Liceum Krzemienieckiego Dział Rękopisów posiada rękopisy z dawnej Biblioteki Joachima Litawora Chreptowicza. Zespół ten został uszczuplony przez wojnę. Między innymi nie ma tam już obecnie rękopisów dotyczących Węgierskiego (Zob. Katalog Ptaszyckiego, Moskwa 1899). Z zespołów pomagnaackich znajduje się tu archiwum Platerów z Dąbrownicy na Wołyniu, zawierające w większości materiały gospodarze oraz korespondencję z XVIII w. Część materiałów rękopiśmiennych znajduje się ciągle w stadium opracowywania. Kierownik działu pokazywał mi opracowywane właśnie listy Norwida do Chodźki, autografy Mickiewicza, Słowackiego, Konopnickiej, Orzeszkowej i inne.

W Archiwum przejrzałem przede wszystkim zespoły archiwów Potockich i Mniszchów. Znalazłem kilka listów Trembeckiego, materiały dotyczące działalności literackiej Michała Jerzego Mniszcha, marszałka wielkiego koronnego, oraz kilku inwentarzy jego wiśniowieckiej biblioteki, która uchodziła za jedną z większych bibliotek magnaackich w Polsce XVIII wieku. Zamierzam opracować monografię tej biblioteki. Z tych też względów zamówiłem mikrofilmy inwentarzy jak i innych materiałów dotyczących literackiej i kulturalnej działalności Michała Jerzego Mniszcha.

Ponadto w Archiwum Historycznym w Kijowie znajdują się archiwa Tarłów, Poniatowskich, Grocholskich, Rzewuskich, Zamoy-skich.

W Bibliotece Instytutu Historii Literatury Akademii USRR przejrzałem zespół prac studentów Uniwersytetu Kijowskiego św. Włodzimierza z lat 1844-1857, dotyczących literatury i języka polskiego. Między innymi odnotowałem szereg przekładów wierszy Naruszewicza i Krasickiego na język rosyjski.

W Bibliotece im. Lenina w Moskwie przejrzałem zespół rękopisów dotyczących literatury polskiej. Zwraca tu uwagę inwentarz ksiązek Biblioteki Joachima Litawora Chreptowicza, z którego sporządziłem mikrofilm.

Bogate zbiory dotyczące polskiego Oświecenia istnieją ponadto w Moskiewskim Archiwum Historycznym, lecz nie mogłem tam dotrzeć ze względu na ograniczony czas.

W Wilnie pracowałem w Bibliotece Akademii Nauk Litewskiej SRR (dawniej Wróblewskich), w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego oraz w Państwowym Archiwum Historycznym. W Bibliotece Akademii wynotowałem kilkanaście rękopisów do zmikrofilmowania, zawierających odpisy wierszy z XVIII wieku, listy Naruszewicza i Zabłockiego, katalogi i inwentarze bibliotek Sapiehów, Platerów itd.

Poszukiwania przeprowadziłem przede wszystkim w zespole zebrany przez Tadeusza Wróblewskiego. Zespół ten jest szczególnie interesujący dla historyka jak również dla historyka literatury XVIII wieku. W ostatnim czasie został on uzupełniony rękopisami wywiezionymi do Rosji w okresie pierwszej wojny światowej, które obecnie rząd ZSRR zwrócił Litwie Radzieckiej. Oprócz zbiorów zgromadzonych przez Tadeusza Wróblewskiego znajdują się obecnie w Dziale Rękopisów Biblioteki Akademii Nauk LSRR w Wilnie archiwa Sapiehów, Tyszkiewiczów, Romerów, Mierzejewskich oraz archiwum seminarium prof. Stanisława Kościałkowskiego, dotyczące historii Litwy XVIII wieku.

W Bibliotece Uniwersyteckiej w Wilnie wynotowałem i dałem do zmikrofilmowania kilka rękopisów zawierających poetyki i retoryki z pierwszej połowy XVIII wieku. Biblioteka ta posiada olbrzymią kolekcję tego rodzaju rękopisów, nie spotykaną w takiej ilości w kraju. Przyszły autor prac o nauczaniu poetyki

i retoryki w szkołach zakonnych XVII i XVIII wieku będzie musiał w poważnym stopniu oprzeć się na tych materiałach.

W ostatnich czasach do Działu Rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Wilnie zostały włączone rękopisy Biblioteki Uniwersytetu Kowieńskiego. Są to: archiwum Kossakowskich z Wojtkuszek, część archiwum Romerów, bogata korespondencja z końca XVIII w. kanonika inflanckiego, zarządcy dóbr biskupa żmudzkiego Giedroycia, dalej, prywatne archiwa profesorów Uniwersytetu Kowieńskiego. W olbrzymiej większości są to materiały w języku polskim, dotyczące przeważnie końca XIX i pierwszych trzydziestu lat XX wieku.

W Wileńskim Archiwum Historycznym przejrzałem jedynie inwentarze Archiwum Wileńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, zwracając szczególną uwagę na korespondencję Łopacińskich, bogatą w materiały związane z życiem Wilna i Wileńszczyzny w XVIII wieku. Inne zespoły archiwalne na razie nie są udostępniane.

Nie udało mi się dotrzeć do archiwów dawnej jezuickiej Akademii Wileńskiej. Jak mnie informowano w Wilnie, część tych materiałów może się znajdować w Mińsku i Grodnie, najprawdopodobniej zaś w Leningradzie, dokąd po powstaniu listopadowym wywieziono część Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego do organizującej się wówczas Petersburskiej Akademii Duchownej.

Julian Platt
adiunkt Biblioteki Zakładu Narodowego
im. Ossolińskich

SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO ZSRR
(wrzesień 1961 r.)

W okresie tym pracowałam w bibliotekach i archiwach Moskwy oraz Leningradu zbierając materiały do prac: "Kultura Mas" na tle czasopism polskich w ZSRR lat 1918-1937; Polskie literackie czasopisma lewicowe lat 1922-1932.

W pracy swej skoncentrowałam się głównie na studiowaniu i poszukiwaniach poloników związanych z działalnością kulturalną i literacką Polonii przebywającej na terenie ZSRR w latach 1918-1939.